

bruttobeskattningssidéerna och grosshandeln

Termen *bruttobeskattning* har i nu mer än tio år varit ett slagord i skattedebatten. Både bruttobeskattningens vänner och dess motståndare har likväl haft svårt att precisera dess innebörd. Ursprungligen var tanken att försöka komma bort från vad man ansett vara avvisidor av nu gällande system för beskattning av nettovinsten. Det var nuvarande landshövdingen Westerlind och den första långtidsutredningen, som först kom fram med dessa synpunkter, vilka sedermera med stor energi drivits åtminstone på vissa håll inom LO. Frågan om en reform i bruttobeskattningens tecken har diskuterats — avvisande — av företagsbeskattningskommittén 1934 och Bent Hansen i hans arbete för penningvärdeundersökningen 1935, något vänligare av kommittén för indirekt beskattning 1937 och av stabiliseringskommittén 1961. F. n. är det den arbetande allmänna skatteberedningen som har bollen och enligt sina direktyv skall ägna frågan en grundlig prövning.

Bruttobeskattningens vänner hävdar, att nettovinstbeskattningen stimulerar till onödiga utgifter (»Sträng belatar hällfen»), och att den håller tillbaka de välskötta — läs: vinstgivande — företagen i deras utveckling, medan de mindre framgångsrika företagen konserveteras. En omläggning till beskattning av företagens utgifter eller kostnader i stället för deras vinster skulle stimulera till sparsamhet i utgiftsföringen, menar man. Den skulle låta de vinstgivande företagen få behålla mer av sina vinster och på så sätt möjliggöra en snabbare ekonomisk tillväxt, samtidigt som de förlustbringande företagen snabbare skulle tvingas till nedläggning och näringslivet därigenom effektivare saneras från orän-

labla företag till förmån för en mera givande produktion.

En annan motivering för bruttobeskattningen är att företagsbeskattningen bör påläggas efter måttet av företagets intresse för den offentliga verksamheten. Beskattning efter förmåga är ett allför diffust mål för skattelagstiftaren, och när det gäller aktiebolagen kan man fråga sig, om det alls är meningsfullt. Det ligger därför nära till hands att i stället låta åtminstone bolagen eller t. o. m. alla företag bidra till samhällets kostnader i förhållande till exempelvis något mått på rörelsens omfång, vare sig detta sedan skulle mötas med utgifterna, intäkterna (ev. periodiserade), vissa slag av utgifter eller vissa slag av intäkter.

kaskadeffekten

När man diskuterar bruttobeskattningsfrågan kommer man inte ifrån den svarighet, som ligger i att en skatt läggs på alla utgifter eller alla intäkter får en s. k. *kaskadeffekt*. En vara, som går från ett företag till ett annat, blir belastad med skatten. På så sätt måste man räkna med att den sammanlagda skatt, som ingår i en varas slutgiltiga pris, blir högre, ju fler produktionsled varan hunnit vandra igenom. En kaskadskatt medför därför en tendens till integration, till överhoppande av så många produktionsled som möjligt. Ett underleverantörssystem kan tänkas utbytt mot egenproduktion, koncernföretag får anledning att fusionera, företag efter varandra i en produktionskedja stimuleras att slå sig ihop till ett företag.

Från grosshandelns synpunkt är det särskilt viktigt, att en sådan kaskadskatt skulle ge ett incitament till kringgående av grosshandelsledet. Detaljister, som köper direkt från fabrik, skulle gynnas, så snart denna distributionsform inte vore så

orationell, att fördyringen i jämförelse med kostnaden för grossistdistribution skulle motsvara hela skatteleppet i grossistledet.

skatt på förädlingsvärde

Strävan att undvika kaskadeffekter har lett till att åtminstone vissa av bruttobeskattningens förkämpar blivit mera intresserade för sådana former av vad man fortfarande vill kalla bruttobeskattning, som inte medför det slagets effekter. Man tänker därvid närmast på en skatt på *förädlingsvärde* av det slag som redan finns i Frankrike. Den skatten belastar förutom vinsten endast sådana kostnader, som inte rymmer något skatteelement, alltså i stort sett bara räntor och arbetslöner. Skatt som utgår på en vara i tidigare produktionsled får nämligen dras av från den skatt, som kalkyleras på omsättningen i ett senare led. Alternativt diskuteras bl. a. som en tänkbar skattning av en »harmoniserads omsättningskatt i EEC-länderna en förädlingsvärdeskatt, uträknad på bruttoomsättningen med avdrag för utgifter för beskattade råvaror, kapitalvaror och förnödenheter.

råvaruskatt

Slutligen har det på sina håll diskuterats, om inte en råvaruskatt skulle vara en praktisk form för bruttobeskattning. I det sammanhanget har man hänvisat till att vårt skattessystem redan i dag rymmer vissa betydelsefulla råvaroskattelement, nämligen arbetsgivaravgifterna till sjuk- och yrkesskadeförsäkringen och ATP, energiskatten och omsen på kapitalvaror. En råvaruskatt skulle, menar man, komplettera dessa skatter och resultera i en lämpligen generell utgiftsbeskattning utan några egentliga kaskadeffekter.

BRUTTOBESKATTNING

forts. från sid. 7

Inget nytt och originellt

Av dessa förslag är det inte något som är nytt och originellt som skatteförslag betraktat. Möjliga kan man säga, att utafitts- eller kostnadsbeskattning, speciellt av icke-kumulativa handelsvar, är praktiskt oprovade latinska handelsvar i sin generella form. Men däremot är skatter på omsättning eller förädlingsvärde mycket vanliga. Det märklige med just de svenska förslagen är egentligen endast att de framställs som ett alternativ till nettovinstbeskattningen, alltså som en skatt på företagen i stället för som ett annat slags oms.

Bortsett från att en företagskassapolitik bör vara säljbarare än en oms är det svårt att finna någon rationell förklaring till detta synsätt. Möjliga skulle man kunna peka på rådande osäkerhet i fråga om möjligheterna att övervältra nuvarande bolagsvinstskatt. Anser man att det är köparna av bolagens produkter, som får betala även den skatten, kan det vara förklarligt, om man finner den utan vidare kunna bytas mot en oms. Men på en marknad, där priserna är pressade, finns det säkert åttskilliga företagare som nogsnamt märker skillnaden mellan vinstskatter — som försämrar av kalkyler för lägsta acceptabla pris — och kostnadsbaserade, vilkas kostnadsbaserade kvarstår även där kalkylen tar sikte på vinstlös försäljning.

Namma skillnad har internationellt, bl. a. inom E.E.C., beaktats genom att länderna skattes rätt att restituera indirekta skatter, som ingår i exportvarornas kostnader, och att påläga kompensationsavgifter på importvarorna, medan motsvarande arrangemang inte godtas beträffande de direkta skatterna. Även om man allmänt vill säga dessa skattegränser anses en övergång till beskattning i produktionslandet förutsätta en genomgripande harmonisering av de olika ländernas indirekta skattesystem. Det borde vara uppenbart, att ett land som varit saknat möjlighet att i nämnsvärd mån rida stråpa mot det system, som övriga Europa valt. Det är illa nog med att våra exportföretag redan får bara både energiskt och oms på kapitalvaror. Huraxida de i realitet.

ten också här arbetsgivaravgifterna kan diskuteras.

händelsföretagen bleve svårt drabbade

Bruttoskattevännarna gör nu gällande, att exportföretagen i alla fall skulle gynnas av en reform. Man pekar på att exportindustrin under 50-talet gjort stora vinster i förhållande till omsättningsvärde. Tyvärr har man härvid inte särskilt redovisat skillnaden mellan å ena sidan företag som LKAB med dess stora marginaler, å andra sidan de av internationell konkurrens ofta hårt pressade verkstadsföretagen. Ändå är det väl i hög grad på de sistnämndas insats en långsiktig exportkonkurrens hängre.

De som särskilt skulle missgynnas av en bruttobeskattningsreform är enligt en av prof. Vasthagen presenterat statistisk handelsföretagen. Vid oförändrad redovisning skulle man enligt Vasthagen kunna nöja sig med en 2-3 % skatt på samtliga kostnader i stället för nuvarande bolagskatt. Men redan denna tillsynslyggsamma skattessats skulle betyda mellan sex och sju gånger nuvarande skatt för de mindre parthandelsbolagen, en dryg fördubbling för de större.

Välde man i stället alternativet lönsamhetskatt, då med 15 % som skattesats, bleve det fråga om en fördubbling för de mindre, en fördubbling av skatten för de större parthandelsföretagen. En 12-13 % skatt på löner och avskrivningar skulle höja skatten med hälften för de större, fyrdubbla den för de mindre parthandelsföretagen. De mindre detaljhandelsföretagen skulle i alla tre fallen råka ännu sämre ut än grossisterna, medan de större detaljfirmorna egentligen nog skulle göra en viss vinst eller i alla fall — vid lönsamhetskatt — inte förlora på omläggningen.

Naturligtvis är dessa siffror tillämpligen intressanta, eftersom de bara gäller aktiebolag och kan utgå från att ämningstone de mindre handelsföretagen i största utsträckning är familjebolag, där den vinst, som måste tas fram, i möjligaste mån redovisas som lön till ägaren — direktören. En ändrad redovisningspraxis skulle radikalt kunna förskjuta resultatet.

Inte bara aktiebolagen...

Men även om hänsyn tas härtil, finns det skäl att tro, att en bruttobeskattningsreform skulle sätta parthandelsföretagen i ett trångt läge. Svåraktat gäller detta de i aktiebolagsform arbetande företagen, om skatten inte skulle läggas på enskilda firmor. Detta skulle i sig göra konkurrens-laget ohållbart. Även bruttobeskattnings förkämpar bered f. n. ha insett detta och söker nu en generell omläggning, till vara att enskilda rörelseidkare inte ges något hopp om att samtidigt slippa inkomstskatt på rörelsevinsten.

Också en för alla företag gällande bruttobeskattningsreform, om den blir av skadtyd, vill mycket förlig för grosshandeln. Denna karakteriseras ju allmänt sett av låga marginaler. I länder, där man har kaskadskatter, t. ex. Västyskland, har särskilda undantagsregler måst tillkapas för att inte skatten skall slå ihjäl grossisterna. En 4-5 % skatt i alla övriga led motsvaras i Västyskland av en 1-2 % skatt, i vissa fall helt befrielse, i grossistledet. För att det skall löna sig att en skattens skilj skingra grossistledet för försörjningen av varan genom denna omläggning inte överstiga 1 %. Det kan vara låga löm från grossistenssynpunkt men medför åtminstone ingen massödd.

Med hänsyn till att många företag skulle ändra sin redovisningspraxis eller fusionera efter en omläggning, vore det knappast realistiskt att räkna med en mycket lägre skatt än den tyska, om vi här skulle få en kaskadskatt i stället för bolagens nettovinstskatt. F. n. är det kanske snarast ett kombinerat system, som står till diskussion. Men även om inom ramen för ett sådant skatteskal-ler kunna göras lägre, vore en specialtariff för grossister sannolikt behövlig.

Tekniskt sett vore en sådan löne-omsförbar. Men enkelt är det ingalunda att skilja grossistfunktionen från tillverknings och bearbetnings. Tyck praxis knyts till normen, att det inte får ha framställts någon ny vara. Förpackning är alltså inte något hinder för grossistinsättning, men konservering räknas som tillverkning. Rostning av kaffe och lagring av bananer tills de mognar är ofarliga bearbetningar, medan det kostar full skatt att frysa ägg. Att fylla landkärn från fat till tubor har ansetts förenligt med grossistfunktionen, medan det däremot anses vara skatt tillverkning, när parfym fylls på flaskor av sådant slag, att denna omhållning fördrubblat priset. Juridiskerna på området är omfattande och komplikerade.

skatt på löner och begränsad service

Från grosshandelsösynpunkt väsentligt försänkigare vore sannolikt en skatt på löner, eftersom en sådan inte på samma sätt som en kaskadskatt skulle drabba lagmarginalföretagningen. Men den nackdelen skulle skatten i varje fall kunna få, att den skulle gynna en försäljning med höga marginer i förhållande till lönekostnaderna mer än en försäljning, där lönekostnaden representerar en förhållandevis stor andel av beläget. Förtagarna skulle skänka befordra sparsamhet med arbetskräften

inte bara där denna vore ekonomiskt belöjande, utan även där dess uttryck skulle bli att service byttes mot reaktion, massförsäljning mot mera mångspråklig försäljning av högmarginalvaror.

Egentligt neutral skulle av de föreslagna alternativa skatteytperna endast föredömsvärdeskatten kännas bli. Det är väl inte osannolikt, att på sådan förhandling kommer att införas i tekniskt av en europeisk samordning av skattesystemen. Men då blir det som en oms. Det är en annan fråga, om den direkta beskattningen i sådant sammanslagning skall mildras. Företagarna kan naturligtvis ha intresse av detta. Men priset för en sänkning av vinstskatten blir för dyrt, om den skall betalas med inkomst av en från början felkonstruerad bruttobeskattningsreform.

SALIA FÖR ATT LEVA

forts. från sid. 9

vara smärgerad, stencilerad eller på annat enkelt sätt framställd, redig uppsättning, enkel att använda, låts ut låra, kortfattad och — naturligtvis korrekt. Gärna endast några sidor.

Men talas rötter om en besöksprent. Naturligtvis talar man inga illa om konkurrens eller basvaror, men man ger inte heller stöd åt konkurrensreklam. Iakttagelser genom jämförelser av eget företag. Dock bör man ha en god kunskap om konkurrensen. Gör kunderna

FEM VÄRLDSDELARS MÄSSA DET BÄSTA AFFÄRS-CENTRUM ALLMÄN VARUMÄSSA

BESÖK DEN 31:RA INTERNATIONELLA MÄSSAN I

Tel: 61221

*Transportören!
Rog
Bomans!
23.46.50.*

**AUKTORISERADE
SKEPPSKLÄRARE
INTERNATIONELL
SPEDITION**

Subagenter Befaktning
Lloyd's Agents

Emil R. Roman
STOCKHOLM
Skeppstegen 30 och 42
Tel. 224650 Telex 1348 & 3145

AKTIEBOLAG